

BUTLLETÍ

del

CENTRE
PARROQUIAL

DE

ST.

JOAN D'HORTA

ANY V * NÚM. 20 * MARÇ 1989

*****

En aquest número:

*****

Pelegrinatge a Roma / 2

Esbart Folkloric: Carnestoltes
i roses / 2

Recordem... Josep M. Castells / 2

Excursionisme: Excursió a Empú-
ries, l'Escala i la Bisbal / 4

Excursió al Montseny / 5

Records d'altres temps, per Pere
Solé: Capítol XX. La Processó de
Corpus, a Horta / 6

Entrevistes, per Dora Serra:
Armand Calafell i Domènech / 11

Teatre: A vegades, trobar una
línia... / 13

Tennis de taula: En plena com-
petició / 14

Les nostres fonts, per Miquel
Tormos: Capítol IX. Les fonts
de les masies / 15

Manualitats: Refrany i remeis / 16

Fotografia: Dissertació i exposicions / 16

FELIU I CODINA, 7-9
TELÉFON 427 73 27
08031 BARCELONA

Pelegrinatge a Roma

Pelegrinatge a Roma de l'església catalana amb motiu del mil·lenari de Catalunya

2 a 6 de desembre del 1988

Dिवendres 2-12-88. L'Anxiprestat d'Horta, amb les Parròquies de Sant Joan d'Horta, Sant Marcel i Sant Francesc Xavier, varem formar un autocar que, curiosament, portava el núm. 1, per ser la primera llista tancada que es va presentar a l'Organització del Pelegrinatge.

L'autocar va sortir a les 7 de la tarda de l'església de Sant Joan d'Horta en direcció a Roma. La primera parada va ser a la Porta Catalana de la Jonquera, on varem fer un sopar ràpid. Seguidament continuarem el viatge i pels volts de les 5 de la matinada del dissabte vam entrar a Itàlia pel pas fronterer de Ventimiglia en direcció a Gènova per una autopista que té més viaductes i túnels que quilòmetres per terra ferma.

A dos quarts d'onze del matí arribarem a Pisa, on vam fer una llarga parada per visitar tot el conjunt monumental del Duomo i de la famosa torre inclinada que té, a l'interior, una escala en espiral de 294 esglaons i una desviació de la seva vertical de 4'265 m. Iniciada la seva construcció l'any 1173, és tota de marbre, i el baptisteri, un magestuós edifici de forma circular. Després de dinar, continuarem viatge cap a Roma on arribarem a dos quarts de 8 del vespre, després de 24 hores de feliç viatge.

Diumenge 4-12-88. A les 8 del matí sortirem de l'hotel cap a la Basílica de Sant Pere del Vaticà, per assistir a la Missa del Mil·lenari concelebrada pel Cardenal Jubany, l'Arquebisbe de Tarragona Dr. Torrella, el Dr. Pont i Gol i un centenar de preveres catalans i els dos diaques de la Parròquia d'Horta.

Per primera vegada es celebrà l'Eucaristia totalment en català des de l'Altar de la Confessió de la Basílica de Sant Pere del Vaticà, presidida per la imatge de la Mare de Déu de Montserrat portada des de Catalunya i amb l'assistència d'uns 4.000 pelegrins catalans que omplien totalment la nau central de la basílica.

A la sortida de la basílica, al centre de la Plaça de Sant Pere es va celebrar una Festa Major de Catalunya, amb ballada de sardanes per la Coblà de Berga, alguns cants pels tres conjunts vocals assistents al pelegrinatge: l'Orfeó Laudate, l'Escolania de Sant Agustí de Sabadell i la Polifònica de Puigreig, i l'aixecada de torres humanes per la colla de Castellers de Vilafranca del Penedès.

A les 12 en punt el Sant Pare Joan Pau II va sortir a la finestra superior, com cada diumenge, per resar l'Angelus, i ens va dirigir una salutació en català, als pelegrins, i es va esperar per retirar-se a l'interior que els castellers aixequessin una altra torre.

A la tarda, amb l'acompanyament d'un guia italià de parla espanyola, vam fer amb l'autocar un recorregut turístic pels principals monuments de la ciutat de Roma, començant per la famosa Fontana de Trevi, el Fòrum Romà i altres llocs històrics, i acabant amb la visita a l'església de San Pietro in Vincoli, on es conserven les cadenes de Sant Pere, i vam poder admirar la famosa escultura de marbre del Moisés de Miquel Angel.

Diluns 5-12-88. A les nou del matí ens dirigirem cap a Sant Pere del Vaticà per assistir a l'audiència concedida als pelegrins catalans pel Sant Pare, a la Sala Nervi.

Va començar l'acte amb la lectura per l'historiador Josep M. Aineud de Lasarte de «1.000 Anys de Catalunya, 2.000 Anys de Cristianisme». A continuació, Mn. Pere Tena va glossar «10 Anys de Pontificat de Joan Pau II» i, per part de Jordi Roigé, «El Pas dels Sants per Catalunya», amenitzat amb cants corals i actuacions de la Coblà de Berga.

A les 12 va fer la seva entrada a la sala el Sant Pare. El Dr. Jubany feu la presentació del Pelegrinatge. El Papa va llegir una salutació als més de 4.000 pelegrins reunits a la sala, en català, finalitzant amb unes breus paraules en castellà. A continuació el President

Jordi Pujol va fer l'ofrena de la Medalla del Mil·lenari al Sant Pare. El Papa baixà a saludar els malalts presents a l'acte i feu un recorregut per la sala per saludar la resta d'assistents.

A les 6 de la tarda prengüerem part, a la Basílica de Sant Pau Extramurs, en l'Acte de Cloenda de la Peregrinació organitzada pels joves assistents a Roma i presidida per l'Arquebisbe de Tarragona, Dr. Torrella. Va consistir en l'escenificació de la Paraula de Déu i, com a tema principal, l'Apòstol Sant Pau. Va ser un acte de molt contingut, molt ben programat i organitzat i d'una hora exacta de durada.

A continuació anàrem a sopar a l'hotel i, pels volts de les 10 del vespre, empenlem el retorn cap a Barcelona, on vam arribar, a les 10 —també del vespre— del dimarts 6 de desembre de 1988, al mateix lloc de sortida, davant de l'Església Parroquial de Sant Joan d'Horta, després d'un viatge sense entrebancs.

Joan OLIVER

esbart folklòric

Carnestoltes i roses

En aquest segon trimestre de la temporada, volem fer esment del concurs de Carnestoltes que es va celebrar el dia 4 de febrer, amb la participació de vuitanta nens i nenes.

I volem donar les gràcies, per haver format part del jurat, a la nostra benvolguda senyora Montserrat Solé, Delegada de Cultura del Districte Horta-Guinardó; al president del Centre Parroquial, Enric Roig, i a tots els col·laboradors que van ajudar a fer una gran festa.

Aprofitem per a fer saber a tots els socis del Centre Parroquial d'Horta que, durant la propera diada de Sant Jordi, que enguany cau en diumenge, els components de l'Esbart Folklòric d'Horta vendran roses.

Preguem, per tant, a tothom, que tingui la gentilesa d'adquirir-ne almenys una. Cada rosa comprada servirà d'ajuda per a portar a terme els projectes que té el nostre Esbart. Moltes gràcies per endavant.

Esbart Folklòric d'Horta

Recordem...

El dia 10 de desembre de 1988, ens va deixar per anar a la Casa del Pare, als 91 anys d'edat, el que fou soci del Centre Parroquial i fundador de l'Esbart, en *Josep M. Castells i Andilla*.

Tota una vida dedicada a buscar les arrels de les nostres danses i a actualitzar-les en profit de les noves generacions de dansaires. Gran col·laborador amb tot el que fos a benefici del nostre barri i de les seves entitats...

Que Déu el tingui en la seva glòria.

Excursió a Empúries, l'Escala i la Bisbal

Com és costum, la sortida va ser davant l'església. Per l'autopista fins a Girona, arribarem a Empúries pels volts de les deu.

Allí, després de «passar per taquilla», ens disposem a fer un extens recorregut per les restes d'aquella extensa zona, que mostren la grandiositat i la importància que, a la seva època, va tenir aquella colònia grega. El recinte, voltat de tanques de filat i cadenes per impedir el lliure accés als que podrien malmetre les excavacions, està equipat amb uns guies robot que parlen diverses llengües..., el primer dels quals no funcionava. Fou substituït per

una de les nostres guies particulars qui, malgrat la seva bona voluntat, en poca cosa ens pogué orientar.

Després vàrem fer una breu visita a l'Escala, on, qui va voler, es proveí de les saboroses i renomades anxoves. Seguidament ens traslladàrem a Torruella de Montgrí per dinar. (Del dinar, més val no fer-ne cap comentari; no pel contingut, sinó pel servei...)

De tornada, una breu parada a la Bisbal per adquirir-hi ceràmica i els pastissos «bisbaquins». (Per cert que, entre la ceràmica, algú hi descobrí peces fetes per algú altre que també viu a Horta.)

Petit resum d'Empúries (d'una edició de la Diputació de Barcelona):

El Conjunt Monumental d'Empúries es compon de tres nuclis diferents: el grec, l'ibèric i el romà, cadascun dels quals va aparèixer en un moment i en unes condicions particulars, per bé que, amb el temps, de resultes de la romanització dels dos primers, es van unificar tots tres en una sola ciutat. La fundació d'Empúries grega es va produir devers l'any 600 a.C., dins la darrera onada colonitzadora impulsada pels focues. Aquesta colonització, més que no pas el poblament, es va decantar cap al comerç de llargues distàncies, fet que determinà el caràcter del petit port d'escala marítima d'Empúries, que es va conservar durant tot el s.VI. A començament del s.V ja s'hi constatà un creixement important —potser connectat amb l'ascensió de la potència d'Atenes—. Sembla força probable que el comerç de cereals fos una de les causes que poden explicar aquesta expansió d'Empúries, que així esdevenia una veritable «polis», regida per una constitució molt semblant a la dels marsellesos (...).

L'Empúries decadent, encara conservant el prestigi antic, va ser seu episcopal, i els bisbes emporitans van assistir com a tals al Concili de Toledo de l'any 516 i a d'altres assemblees episcopals (...).

En PAU

*****

Diumenge
2 d'abril de 1989
a les 12 del matí

Excursió al Montseny

«La soca de l'alzina, front de vella,
i el faig verd d'aigua i enamoradis,
i el roure, fulla seca i casanella,
i el pollancre estirat i socallis,
i el vern, música fonda i copa llisa,
i el trèmol, que no atura el tremolar,
i el bec, fulla de neu i tronc d'oliva,
i el pi, grapada verda de verdor,
i el castanyer, encantada pampolada,
i el freixe, que és tot nervi i brancadret,
i l'om, trena rissada i refilada,
i més amunt, la pompa de l'avet...»

Tot aquest de vessall d'arbres acolorits pel sol i el vent de la tardor és el que avui — dissabte 29 d'octubre del 1988 — hem vingut a contemplar al bell cor del Montseny.

Hem gaudit, perquè la gamma de colors que ens ofereix la Naturalesa és el més formós present que Déu ens dona.

I, per si no n'hi hagués prou, els homes-artistes, valent-se dels avenços de la tècnica, ens han ofert un muntatge audio-visual, gràcies al qual hem pogut emportar-nos dins les nostres retines i els nostres sentits, el bo i millor que el Montseny dona de si durant les quatre estacions anyals.

Hem tornat a casa amarats de bellesa i sentint-nos les persones més felices del món. Comprenc que el nostre gran poeta mossèn Cinto Verdaguer, escrivís aquests versos quan era lluny de sa terra:

«Niuada de calandres, poetes de ma terra,
/ jo enyoro vostres cànctics d'amor, dintre la mar;
/ avui que el maig aboca ses flors pel pla i la serra,
/ canteu, canteu vosaltres, deixeu-me a mi plorar!»

Roda-soques

A Santa Fe del Montseny, el 23 de setembre...
del 1934!

LA PROCESSÓ DE CORPUS A HORTA

L'any 1264 el Papa Urbà IV feu extensiu a tota l'Església el dia del Santíssim Cos del Senyor que, amb caràcter local, es celebrava des de feia anys a Lleja. El 1316 el Sant Pare Joan XXII afegia a la festa, com a complement, una Processó Solemne amb el Santíssim Sagrament. Des de temps immemorial, el poble d'Horta s'hi havia adherit i celebrava la Processó com a homenatge fervent a Jesús Sagramentat.

Des d'uns dies abans, entitats i col·legis es preparaven per assistir al seguici. Els sastre tenien feina llarga i les botigues del ram es cansaven de vendre corbates. Tothom volia presentar-se més que endiuenjat, lluint les millors gales. Cada entitat confiava la seva bandera a una persona d'influència o a qui més cotitzava per assolir tal distinció; era una excepció l'Acadèmia de Sant Lluís que, molt democràticament, la sortejava entre els socis. Al matí, les banderes eren portades a casa dels respectius pendonistes, mentre els feligresos estaven donant els darrers tocs als altars que, amb il·lusió, es preparaven profusament per tot el recorregut per a donar-hi, en cada un d'ells, la benedicció amb el Santíssim al poble fidel. A una hora prudencial, cada entitat es dirigia, amb la seva orquestra, a casa del pendonista, i, d'allà, directament cap al temple.

*records d'altres temps**per Pere Solé*

I cap a les cinc de la tarda, tant si llua el sol exuberant, com si el cel negrós presagiava pluja, era arribat el moment solemne en què el repic bullició de joioses campanes llançades al vol anunciava la sortida del temple de Jesús Eucaristia per a rebre el pietós homenatge del poble creient i distribuir arreu la benedicció divina entre columnes de fum d'encens, impregnat del suau perfum de pregràries humils i fervoroses, i també de comentarís respectuosos d'encuriosits agnòstics.

I la processó quedava formada, i empenia la marxa pels carrers i places del barri, engalanats per a rendir tribut d'adoració al Senyor de cels i terra. Obrien la comitiva els ganfarrons de la parròquia, seguits de les trampes i els gegants i cap-grossos que feien les delícies de la mainada; després, els col·legis, protegint entre les seves fileres els nens i nenes de primera comunió i alguns infants vestits de santet. Seguidament, les cinc, sis, set entitats, cada una amb la seva bandera i corresponent banda de música, seguint un ordre rotatiu de situació, de manera que la que un any figurava al davant mateix de la Custòdia, portant el penó de l'Obra, l'any següent es col·locava immediatament darrera dels col·legis. Abans i després del pas de la nostra entitat —la de més efectius, com corresponia—, fecte guanyava en alegria el que perdia en devoció: els caramels, que omplien les butxaques d'alguns, eren llançats contra el balcó d'aquella nena maca, d'aquell amic exi-

gent o d'aquell veí que pretenia cobrar-se a quilo de caramels el quilo de confetti; la majoria dels projectils no arribaven pas a l'objectiu, queien al carrer i provocaven la lluita entre la quixcalla que ja estava a l'aguait. Però els més es captenien com calia, comprenent que la finalitat de la Processó era la de rendir públic homenatge al Santíssim i que era Jesús qui passava; no, nosaltres. Era Jesús, el seu Cos Eucarístic, la seva Bondat, el seu Amor... No pas nosaltres, més o menys mudats, més o menys elegants, fent més o menys patxoca. Nosaltres, simplement, acompanyàvem Jesús, donant-li escolta d'honor i venerant-lo.

A continuació de les entitats venia la clerecia, i, tot seguit, la Custòdia sota el pal·li, rebent constant pluja de ginesta, clavells, serpentines i confetti, i la professió de fe i el devot homenatge de la multitud apinyada a les voravies. Al darrera, la presidència, integrada, generalment, per les autoritats locals.

Era molt solemne l'arribada de la Processó a l'Església, plena de gom a gom. La multitud rebia amb reverència la benedicció amb el Santíssim tot flectant els genolls, a l'ensens que les orquestres, totes juntes, tocaven la marxa reial, atronant el temple. El senyor Rector donava les gràcies a les autoritats i a tots els presents, i s'acabava l'acte religiós. L'animació seguia al carrer, mentre les entitats, molt aplaudides, amb la música tocant un pas doble, el pas marcial, els ciris encesos i enlairats, feien cap al domicili social. Als Lluïsos, ens hi esperava molt gent, i, enmig de gran alegria, l'orquestra tocava un parell de peces de comiat.

Vingué la guerra, i els carrers restaren silenciosos i tristos els anys 37, 38 i 39. Però el 23 de juny del 40, ja sortí novament la Processó, que recorregué l'itinerari clàssic de Campoamor, Venècia, Salses, Rectoria, Palafox, Horta, Fontanet, Sant Tomàs, Rivero, Horta, Alt de Mariné, Baixada de la Plana, Pere Pau, Baixada del Mercat, Tajo, Fulton, Plaça Eivissa, Horta, Vent i Chapí, itinerari que oferia lleugeres variacions d'un any a l'altre. (En alguna ocasió, s'arribà fins a la Plaça Bacardí.) Amb tot i que continuaven preparant-se altars a desdir, es començà ja la confecció de catifes petites que ornamentaven trossos de carrer.

L'any 1949 la Parròquia rebé el meravellós tresor de la nova Custòdia, d'estil gòtic, considerada entre les més valuoses de la nostra terra. Fou projectada i realitzada pel prestigiós orfevre Ramon Sunyer per encàrrec dels germans Miró Sans, hereus dels consorts Sans-Bernet. La senyora Magdalena Bernet, vídua de Sans, desitjava fer construir en vida la custòdia, per regalar-la a la Parròquia de Sant Joan d'Horta, però no ho va fer a causa de la situació política, tan confusa en aquells anys. Ocorreguda la seva mort el 1932, els germans Miró-Sans acordaren no lliurar, de moment, les joies, i esperar millor ocasió per a suplir la seva tia en la construcció de la custòdia. Que el moment no era propici ho demostraren els esdeveniments polítics que culminaren en la guerra civil del 36. Els dos germans, Domingo i Josep Maria, s'emportaren les joies a Itàlia, on les depositaren en un banc, i, fins després de la segona guerra mundial, estigueren impossibilitats de re-importar-les a Barcelona. L'execució de la custòdia requeri un any i mig de treball.

El 1950 un grup de seglars, convenientment preparat, entonà cants litúrgics davant les capelles del curs de la processó. El 54 es feu una catifa de flors naturals a tot el passadís de l'església, sota la direcció d'en Joan Bartrolí. El 56, el primer any de l'estada de Mossèn Xavier Roselló entre nosaltres, es donaren diverses consignes per al futur: en primer lloc, es demanà mesura quant a la quantitat d'altars. Tota vegada que, en parar-se a cada un d'ells, s'allargava innecessàriament, en temps, la processó i s'hi produïen espais buits, s'aconsellà un sol altar per carrer i, en canvi, es suggerí la profusió de catifes, ja que tot l'itinerari hauria de ser una ininterrompuda i flonja catifa florida, l'aroma de la

qual anés embaumant i perfumant laire al redòs de Jesús Sagramentat. En la segona con-
signa es demanava que una sola i bona orquestra figurés a la processó, i que, davant o da-
rarrera del tàlem, dongués major solemnitat a l'acte, interpretant exclusivament escollida
música sacra. També, aquell any, a fi que tota la feligresia pogués tenir el goig que el
Bon Jesús honorés el seu carrer, les seves façanes, les seves cases amb sa Divina Presèn-
cia, s'establiren cinc diferents itineraris que inclouen tota la barriada i que anirien relle-
vant-se al llarg de cinc anys. Com a conseqüència, l'any 56 la Processó visità per primera
vegada el barri de Can Quintana, recorrent els carrers Feliu i Codina, Hedilla, Dr. Leta-
mendi, Canigó i Lloret; i, per primera vegada també, passà per davant del nostre Centre,
cosa que fou motiu per a confeccionar una espessa i magnífica catifa des de Chapí fins a
Salses; el Centre es trobava curull de familiars i simpatitzants.

Transcorrien els anys i la Processó seguia realitzant-se amb tota solemnitat i amb la
col.laboració d'Horta sencera... Però el motor d'explosió s'anava apoderant de la via pù-
blica, el trànsit augmentava més i més, cotxes i autobusos exigien pas, no admetien en-
trebancs, fins que vingué un dia que Jesús Sagramentat... FEIA NOSA! I hagué de reti-
rar-se i aixopugar-se a l'interior del temple. Tal cosa succeí ja el 1962, i mai més no hem

Processó de Corpus de 1949
Dia de l'estrena de la nova Custòdia

pogut adorar-Lo pels nostres carrers. Si veiem, en canvi, com es para el trànsit per una cursa a peu o en bicicleta, per una manifestació o per quelsevol burrada. ¡Què hi farem, si som així!

Em resisteixo a posar punt final a aquests *records*, sense fer esment dels incidents ocorreguts el 1941 i d'una simpàtica anècdota del 42.

El 1941 els caps locals de la Falange Española decidiren incorporar-se a la Processó de Corpus, i així ho manifestaren al rector Mossèn Pujol, qui, com era natural, no els negà pas el dret. Així va ser com un nodrit grup de falangistes, uniformats i amb el seu banderí, es presentà a la sortida de la Processó i es col·locà immediatament davant del Centre Parroquial, que aquell any portava el Penó de l'Obra; es portaven també uns quants guardadors de l'ordre, i molt prompte començaren els incidents i enfrontaments amb els ordenadors oficials —que eren en Joan Martínez i en Ferran Solé—, perquè els falangistes exigien que els espectadors saludessin braç enlaire el pas del seu banderí i també que ho fessin per saludar el toc de la marxa reial, els fidels que en tots els altars s'agenollaven per a rebre la benedicció del Santíssim. Els incidents sovintejaven, fins que, a la cruïlla Palafox-Horta, en Joan fou agredit, i en Ferran sortí en sa defensa. Cops, empentes, forcejaments, fins que, amb la intervenció del públic, quedà resolt l'incident físic, però no pas les conseqüències, car, al carrer Fontanet, la Falange abandonà la comitiva, i retornà, degudament formada, al seu local de la Plaça Eivissa. I el diumenge següent en Joan i en Ferran foren cridats a la rectoria, on hi havia dos capítostos de la Falange i el caporal de la guàrdia civil, a més del rector Miquel Pujol i el vicari Josep Codinac. Foren dues hores molt tenses, inclosa la fortíssima pica-baralla oral entre els falangistes i el vicari; el cap de turc fou el simpàtic mossèn Codinac, a qui, als pocs dies, li arribà l'ordre de trasllat. Avui dia és rector de la parròquia de Nostra Senyora de la Pau, de la nostra ciutat.

I anem a l'anècdota. El 1942, trobant-se la Custòdia aturada davant d'un altar del capdamunt del carrer Salses, en Joan i en Ferran, que també guardaven l'ordre, observaren que, pel bell mig de la processó estesa a tot el llarg del carrer, avançaven dos homes uniformats i, al mig, un altre vestit de civil. En Joan anà a trobar-los, i els invità, amablement, que anessin per la voravia, a la qual cosa un dels uniformats replicà: *¡Usted no sabe quién es este señor!* — *Pues, no; francamente, no lo sé.* — *¡Este señor es el gobernador!* — *Perdonen. No le había conocido, pero yo...* L'uniformat insistia a censurar la intervenció d'en Joan; aquest la defensava, i el governador anava dient, sotto voce, a l'uniformat, que callés, fins que, finalment, en to enèrgic, li digué: *¡Cállate! Este señor tiene razón. Vayamos por donde debemos...* I, pel darrera dels espectadors de la voravia, continuà fins a col·locar-se a la presidència, després de la Custòdia. El senyor Correa Veglión era governador civil de Barcelona, cap provincial de la Falange i una bellíssima persona.

Aviat arribarà la festivitats del Corpus Christi d'enguany. Els nostres carrers, esclatitzats per cotxes i autobusos, no se n'adonaran... Però, en el recolliment del temple, sense serpentes ni confetis, sense caramels ni gatzara, sense orquestres, ni ginesta, ni catifes, en una petita i senzilla processó, Jesús Sagramentat rebrà l'homenatge fervorós de la comunitat de fidels. Que per molts anys!

Pere SOLÉ (soci núm. 1)

Armand Calafell i Domènech

El soci n.º 14 del C.P. d'Horta és Armand Calafell i Domènech, nat el dia 1 d'agost del 1921.

Fa una colla d'anys que conec l'Armand. He compartit amb ell moltes hores d'escenari on ens reunia una afició comuna: el teatre. L'Armand era un xicotet pacífic, discret, que procurava passar despercebut. Però quan actuava, tots el contemplàvem bocabadats: era i és un artistà. Ho diem mig d'amagat perquè es posarà neguitós si ens sent i ens farà callar.

—Ets fill d'Horta, Armand?

—Sí. Vaig néixer a can Roure. Als anys 20, era una extensa finca ubicada entre els carrers Aiguafreda i Don Joan (actualment, el carrer Dante). Can Roure era una masia amb l'era al davant, un llac vuitcentista, un bosquet de pins, camps de blat i de verdures, i el camí dels ametllers, un bonic passeig que, el mes de febrer, era una delícia de travessar, tot cobert d'oloroses flors blanques i rosades.

—Encara existeix aquesta masia?

—La casa, sí. El terreny fou venut i repartit en parcel·les poc abans del 36. Actualment, en lloc dels camps, tenim el carrer Granollers, el passatge Capdevila i el carrer Grifols.

—Coneixies els amos de can Roure?

—Eren uns tals Capdevila. Suposo que el passatge porta llur nom en memòria d'aquests senyors.

—Vosaltres n'èreu els masovers?

—No, no. Els avis havien llogat els baixos de la casa i allí varen anar a viure els pares i el meu germà Pere. Jo hi vaig néixer i m'hi vaig estar fins al set anys. Després he viscut en diferents punts de la ciutat. La salut del pare no era gaire bona i fer llargs desplaçaments del treball a casa el perjudicava. Els transports públics eren força deficientes. Sempre buscàvem un pis ben a prop

de la feina. Però Horta ens atreia a tots. Les temporades que el pare es trobava millor, intentàvem d'instalar-nos-hi de bell nou.

—Aleshores la teva vida escolar no deu pas haver transcorregut a les famoses escoles dels «Hermanos de La Salle»...

—No i sí. La meua escola sempre fou la dels «Hermanos», però els primers anys no la d'Horta, sinó els «Hermanos Condado», del carrer Amadeu Vives, davant per davant del Palau de la Música Catalana. Allí vaig fer la primera comunió... Però que consti que mai no vaig estar desvinculat d'Horta. Als nou anys ja vaig passar a l'escola del carrer Sant Bernabé. Fins i tot m'hi quedava a dinar! Els diumenges anava a la Parròquia i al Local, on ja tenia una colla d'amics. L'any 1935 vinguérem a viure definitivament al barri, al carrer Baixada de la Plana, on encara m'estic i d'on no tinc pas ganes de marxar.

—Fins a quina edat anares a l'escola?

—Fins als quinze anys. Als setze, vaig començar a treballar. Feia de meritori en una casa de teixits: can Torra Balari. Vaig canviar de feina diverses vegades a fi d'anar millorant de posició. Aquest primer de mes de febrer he plegat ja definitivament. Ja tinc el retir.

—Ara tindràs moltes hores de lleure. Però no parlem de les d'ara, sinó de les pretèrites. Què feies?

—Teatre!

—Com vares començar?

—Jo feia de tramoista amb el gran amic i bellíssima persona que fou en Manel Bel. Entre els dos ho manegàvem tot. Només durant un any. Això d'estar entre bustidors i contemplar els actors tan a prop em va despertar les ganes d'actuar jo també. Era un corcò que em rosegava les entranyes. El gran director que fou el senyor Lamor, una persona molt seriosa però amabilíssima, em va iniciar en l'art de Talia.

—Quin fou el teu primer paper?

—Un personatge seriós de la comèdia *Pastor y borrego*. Encara que, ben mirat, no fou pas aquesta la meua primera actuació.

—A veure si ens aclares aquest embull.

—Recordo: quan encara era un marrec, m'estava al pati del frontó dels Lluïsos amb en Joan Piqué i en Joan Bonet Jugant a pilota. Es presentà en Josep Bartomeus —el pare d'en Manel— i ens digué: «Veniu a l'escenari, que heu de sortir un moment a la comèdia. Mireu: vosaltres sortireu amb mi, us asseureu a terra i m'escoltareu atentament mentre jo intento d'ensenyar-vos el Parenostre.» Vàrem seguir-lo bastant espantats i actuarem d'acord amb les seves instruccions. Després ens quedàrem a la sala... Bé, pujàrem a la «camarila» a comprar un «piruli de l'Havana», com ens recordava l'amic Clot en la seva entrevista (*). Aquesta fou la meua primera actuació.

—I després del Pastor y borrego, ja tot un jove, què va passar?

—Després vaig haver de plegar per anar a fer el servei militar.

—Molt lluny?

—No. Molt a prop. A Sant Andreu, als quarts de la Mestrança.

(*) Vegeu el núm. 17, de juny de 1988, pàg. 23, d'aquest Butlletí.

—Eres un «enzufat»?

—No, no! Em va tocar, tal com raja. Allí tot són «destinos». Tothom treballa en el seu ofici: hi ha paletes, pintors, escriptors, conductors, torners, fusters, etc. A la Mestrança fan peces d'artilleria. A més de treballar, també fèiem guàrdies i la instrucció.

—Tenies temps d'anar a casa?

—Tenia un parell d'hores diàries. Però, a dormir, a la caserna!

—Va ser curt o llarg el període de «mili»?

—Va ser força llarg! Des del maig de 1942 fins a l'octubre del 1945.

—Els teus amics, foren fidels al teu record?

—Mai no vaig deixar de veure'ls. Però no em podia comprometre en cap ocupació ni fer plans extra-militars.

—Qui formava la teua colla?

—Els bons amics eren els tres Joseps (Clot, Magrans i Comas), en Daniel Rovira, en Jordi Toboso i en Joan Bonany.

—Què fèieu?

—Tots fèiem teatre!

—I res més?

—Bé: ballàvem sardanes. Jo no en vaig arribar a aprendre del tot. Prou que m'hi vaig dedicar una temporada, però no me'n sortia gaire aïrós.

—Tu tenies molt bona veu. No cantares a l'orfeó?

—Sí que hi vaig cantar, a les ordres del mestre Colomer. Però jo no he tingut mai veu de cantaire; només era un segon tenor de poca categoria. No obstant la meua curta intervenció a l'orfeó, guardo un gran i bon record del mestre per les seves lliçons tan esmerades i profitoses.

—I trobades de formació?

—Anava a les reunions de joventut i als Cercles d'Estudis.

—Exports?

—Vaig jugar a bàsquet. Molt poquet. Jo estava sempre com a reserva.

—Quins jugadors hi havia a la teua època?

—En Ferran Solé, en Clot, en Petit, el Dr. Casas, en Saló, en Bernet, en Colominas, en Miró i en Salvador Ferrés —en Very Well—. Així l'anomenàvem. Era una expressió que ell repetia sovint, i li va quedar de sobrenom. És un record molt bo el que en tinc, d'aquella època. Per desgràcia, una bona colla d'aquells amics

ens han deixat per sempre. Tant de servei com ens farien encara! Com els enyor a tots!

—*Ningú no els ha oblidat. Tots ells són ben presents en les nostres vides. Llur esperit encara ronda entre les parets d'aquest vell Casal.*

—Entre aquests afectius records ocupa un lloc preeminent la figura «Impacient» d'en Ferran Solé, amb les seves excel·lents qualitats com a president. Per molt enfeinat que estigués, sempre tenia un moment per atendre't, sempre estava disposat a fer-te un favor, a donar-te gustosament un cop de mà en el que fos, a escoltar-te i aconsellar-te amb tota imparcialitat.

—*Has estat membre de junta alguna vegada?*

—Vaig ser secretari de joventut i vice-secretari de la junta gran, a les ordres d'en Peret Solé.

—*Ja que el teu fort ha estat i és la comèdia, per què no ens en parles una mica més?*

—Una vegada complert el servei militar, m'hi vaig dedicar amb tota la meua il·lusió. Sortia a totes les obres, cada quinze dies, en papers petits o grans. El director, en Paço Toboso, me'n va ensenyar molt. El recordo amb gran gratitud. Posteriorment em va fer de mestre el gran actor i bon company en Cisquet Vendrell. Era tan agradable escoltar les seves converses, les històries, els acudits, les poesies, les seves idees sempre suggestives! També vaig tenir com a mestre l'amic Miquel Campmany, que dirigia el quadre juvenil.

—*Va ser el bon jardiner de la jovenalla.*

—Molt ben trobada aquesta definició. Sí; l'amic Campmany va fer una labor molt meritòria. Gràcies, Miquel!

—*Quina mena de papers t'agrada interpretar?*

—Jo no demano res en especial. Ara bé, em sento còmode i lleuger quan interpreto un personatge tragi-còmic. M'estimo el Badinet de *La Ventafocs*, el Crostonet de *La xinel·la preciosa*, el Ramonet de *D'aquesta aigua no en beuré...*

—*Cerco en el diccionari la definició de «tragi-comèdia»: «Obra dramàtica que participa alhora dels caràcters de la tragèdia i de la comèdia».*

—Sí, bé, ja és això. El paper tragi-còmic acostuma a ser el d'aquell personatge que sembla humil, poca cosa, bo, i que sovint es troba en situacions pintoresques o grotesques. Jo en di-

ria un personatge còmic-sentimental. En definitiva: el que passa del drama al còmic, o vice-versa. A mi em costa aguantar un matis permanent en escena. Aquestes transicions em van bé per al meu caràcter.

teatre

A vegades trobar una línia...

A vegades, trobar una línia teatral que sigui encertada i bona és difícil. Potser perquè ens agraden les grans obres, no ens aventurem a mirar les que surten al nostre entorn. Potser perquè ens fa por un futur, ens n'allunyem, creant unes històries que, moltes vegades, no tenen res a veure amb la nostra realitat. Una realitat crua i dura, en la qual, potser si hi poséssim unes gotes d'humor, ens seria més fàcil d'entrar. Potser per aquesta raó ens aventurem a mirar enrera.

N'hi ha tants, de potsers! I seria bo preguntar-nos si només són una excusa per no sentir la veritat. Ens agrada tapar-nos els ulls a la vida que ens envolta i no pensar-hi perquè no tenim cap solució. O, si n'hi ha, no la volem.

¿Per ventura podries representar tot allò que esdevé al món en un lloc on estàs limitat pel temps i l'espai? ¿En un lloc on no pots respirar a gust; en un lloc on, quan fas una passa, se't tanca el camí amb uns barrots impossibles de trencar; en un lloc on tens ganes de cridar i no pots...? Aleshores és quan tanques els ulls a la realitat i mires enrera per poder sospirar i ser feliç uns instants.

—*I ens agrada força, a tots, quan ens les presentes a l'escenari. Actues encara?*

—Ara, molt poquet. Aquí, als Lluïsos, he fet alguna cosa, però són tots molt joves, i jo, com d'altres de la meua època, no hi encaixo. Estic, però, sempre disposat a col·laborar amb qui sigui i quan sigui. Jo sóc fidel a la Casa.

—*Com és, doncs, que actues al Foment?*

—He col·laborat sempre al costat del meu nebot Armand, que, a més de familiar, és un bon amic del que només coses boniques i excel·lents en puc contar. Tant l'Armand com en Manel Bartomeus, els dos directors, mereixen tot el meu afecte i poden comptar sempre amb mi. Tota la colla del Foment són la meua colla i els admiro i aprecio a tots. Poden haver canviat de casa, però són les mateixes persones, els mateixos amics amb llurs idees pròpies, bones, alegres i rectes.

—*Estic d'acord amb el que dius. I, ja que en parlem, deixa'm aprofitar l'avinencesa per a de-*

dicar-los unes paraules: «A la barriada d'Horta hem fet un pas progressiu. Es va iniciar en fundar-se la Coordinadora d'Entitats. S'ha fet pa-lès en aquestes últimes Festes Majors, orga-nitzant espectacles i festes conjuntes. Sobresurt aquest esperit de bona convivència en la repre-sentació teatral anual en la qual prenen part elements heterogenis de totes les Entitats. Aquest petit miracle, l'han fet possible aquesta colla d'aficionats al teatre que, a més d'esti-mar l'escena, demostren estimar el barri i, so-bretot, els homes i dones en particular, amb els quals suben conviure amb senzillesa de tracte i sincera cordialitat. Que Déu us beneixi, Cala-fell, Bartomeus, Bayès, Bonany, Serra, Vila-mala, Mari, Coral, Pastó, Martínez, Solé, Cas-as i un llarg et cetera.» Bé, amic Armand, no vull pas que siguin les meves paraules, sinó les teves, les que posin el punt final a la present en-trevista.

—Agraeixo a la Dora la seva amabilitat i pa-ciència per entrevistar-me, tota vegada que, grà-cies a ella, he recordat la meua infantesa i joventut amb les hores tan agradables viscudes amb els amics, compartint jocs i feines, cantant, as-sajant, fent comèdia o instruint-nos en els Cer-cles d'Estudis. Desitjo que la joventut d'ara, quan siguin grans, parlin dels Lluïsos amb la mateixa il·lusió que jo en parlo en aquest mo-ment.

—*Tant de bo!*

Dora SERRA

tennis de taula

En plena competició

Actualment estem en plena competició. L'Equip de 2a Provincial està jugant la fase d'ascens a la 1a Absoluta.

Els passats 25 i 26 de febrer es varen disputar a Reus (Baix Camp) els Campio-nats de Catalunya per Comarques. Per equips, el nostre va quedar 10è de Catalu-nya i 6è de Barcelona, d'un total de 32 equips. Els jugadors que es van desplaçar foren Josep Mora, Francisco Vélez, Hèctor Montañana i Pablo Fernández.

Al nostre local hi ha partits cada dissab-te a les 7 de la tarda i els diumenges a les 11 del matí. Alguns divendres també es disputen encontres.

Secció Tennis Taula

CORREU OBERT, DEL SOCI, PER AL SOCI

El dia 27 de gener d'enguany celebrarem l'Assemblea General del C.P. com és costum cada any. Hi assistiren molts pocs socis, com també va essent costum des de fa una llarga temporada. Hem de remarcar que el percentatge de socis «joves» era superior al de «vellis». Hi hagueren acords i discrepàncies, gràcies a Déu. Dic gràcies, perquè, si a tot di-guéssim amén, demostràriem ben poca vita-litat.

En Joan Martínez va remarcar que la joventut havia treballat molt, organitzat bé, però que mancava esperit cristià. Si no esperit, actes externs dels cristians. I, d'aquest fet, en protestava enèrgicament. Aquesta energia, la demostrava amb la seva veu de tro que espanta qui no el coneix gaire. Quan se'l coneix una mica a fons, podem assegurar que en Joan és una bellíssima persona, simpàtic, servicial i amic de grans i xics.

Em sembla, Joan, que et passares de rosca, atacant el jovent!

Aquest jovent va organitzar les festes de Sant Lluís amb actes culturals i religiosos. La missa per al Sant Patró va tenir repercussió

minima entre els socis. I, malgrat tot, més del terç dels assistents eren joves. Pels volts de Nadal, la joventut de l'Esbart, pares i fills, ens feren una representació esquematitzada dels Pastorets, que no era ni més ni menys que l'Evangeli de Sant Lluç escenificat. Després, la Vocalia de Joventut treballà perquè a les parets d'aquest vell Casal ressonessin les veus de cantaires i recitadors en lloança del Déu fet Home, homenatjat al llarg de la història per poetes i artistes.

les nostres fonts

per Miquel Tormos

Capítol IX

Les fonts de les masies

Malauradament, anem perdent les masies d'Horta i, amb elles, les fonts, els pous i les mines d'aigües fresques i transparents. Tot i que gairebé cap font o deu de Collserola, per més que ploqui, no treu l'aigua tèrbola, la qual cosa fa palès la bondat de ses aigües.

Ha desaparegut la masia de Can Notari. Sols ha quedat el pou i la palmera que hi havia, un i altra a cada costat de la casa. Com qui diu, «van tirar pel dret» i la masia era al mig. El pou anirà enderrocant-se a poc a poc, de tristor; la palmera no sabrà què fer tota sola i morirà.

Una altra deu que ha desaparegut és una que hi havia sota els terrenys de Can Papanaps: la *Font del Gos*. Mercès a aquesta font, les casetes, prou modestes, que s'hi van bastir pels voltants dels anys 60, tenien aigua no sols per beure, sinó per a tota la feina de la casa.

En construir la carretera asfaltada, varen soterrar la font, encara que, malgrat tot, per sota del mur del torrent, es pot

veure com regalima l'aigua.

Per damunt de Can Papanaps han aplanat el terreny i hi han fet un camp de futbol. És al bell mig de dos torrents, el de Fontdenills, que mena a la *Font de la Marquesa*, i un altre més petit que puja fins a la carretera d'Horta a Cerdanyola. Anant per aquest darrer torrent, a uns cent metres del camp de futbol i arran de terra, hi ha un broc de ferro per on surt un doll d'aigua fresca prou considerable. Crec que avui encara es conserva perquè no gaire gent està assabentada de la seva existència.

Més amunt del Velòdrom hi havia la masia de *Can Barret*, enderrocada per una immobiliària per construir-hi els blocs de cases de Montbau. Sortosament, hi van fer uns jardins d'esbarjo i van conservar-hi la mina d'aigua en forma de font de dos brocs, que permet gaudir encara, dins de la ciutat de Barcelona, d'una bona aigua mineral natural.

Això és un rèquiem per aquelles fonts que han tingut la dissort d'haver aflorat d'on la febre de la construcció les ha engolides.

(Barcelona, 30 desembre 1988.)

Miquel TORMOS i RAMI

Què més vols que facin els joves? Col·lectivament estan actuant amb un bon esperit cristià. ¿És que tenim dret a imposar-los un capteniment a la nostra mida? ¿És que l'esperit cristià només queda reconegut si freqüentem l'església?

Podia haver-me expressat de viva veu el dia de l'assemblea, però sóc lenta de reflexos i la resposta no se m'acudí fins l'endemà. Sentia necessitat d'expressar-la i la dono per escrit.

Dora Serra

manualitats

Refrans i remeis

Seguim treballant de ferm. Com que no hi ha res d'extraordinari per a dir, omplirem l'espai que ens pertoca com a Secció amb uns quants refrans i consells.

La Pasqua d'enguany cau dintre el mes de març. Per això direm que:

*Pasqües marcenques,
neu, guerra, fam
i tombes fresques.*

*Quan la Pasqua cau pel març,
el diable treu ses arts.*

*Pasqua marçal,
o molt bé o molt mal.*

El període més terrible i més perillós de l'any és el que va d'una Pasqua a l'altra. A l'infern emblanquinen. Ho fan fer als pobres condemnats. A fi que no destorbin la feina ni facin nosa, en Banyeta dona llibertat a tots els diables perquè se la campin i facin de les seves pel món. La veu popular diu que totes les grans calamitats s'han produït entre les dues Pasqües: fams, pestes, guerres, terratrèmols, aiguats i d'altres estralls. Vet aquí el refrany:

*Guarden rosegons,
que entre les dues Pasqües
vénen les basques.*

Recordeu que les palmes benèides, posades als balcons, o les creus de fulles de palmera clavades a les portes o finestres, lliuren de bruixes i dimonis.

Per acabar, dos remeis casolans: A Esparreguera, les dones que crien, per no tenir mal als pits, es pengen al coll un pinyol de dàtil, que elles en diuen cuqueta. A Collbató, les parteres demanen un centim per l'amor de Déu a la primera persona que troben, quan surten de casa. El foraden i se'l pengen al coll. Es la seva manera de no tenir mal als pits.

fotografia

Dissertació i exposicions

Dissertació. El dia 18 de febrer ens va visitar el conegut fotògraf del «Càmara Club Sabadell» n'Antoni Grau, qui ens féu una interessant dissertació sobre «muntatges a la fotografia». Hi hagué força assistència de socis i simpatitzants. Li pregàrem de fer una segona sessió —aquesta, pràctica, al laboratori— sobre el mateix tema. Si Déu vol, el dia 20 de maig, ens tornarem a reunir.

Exposicions. Els dies 11, 12, 18 i 19 de març exposaran les seves obres els quatre joves assistents a la nostra tertúlia: en Jordi Mateu, en Joan Ramon Petit, l'Ernest Sitjà i en Pere Solé. Els desitgem un bon èxit.

A continuació, pels mesos d'abril i maig, exposaran l'Ignasi Vallhonestà i en Jaume Puig.

Al juny hi haurà la col·lectiva de tots els socis, com és ja costum anual.

Grup Fotogràfic d'Horta